לב: האשה נקנית פרק ראשון קידושין

עין משפט נר מצוה

א (מיי׳ פ״ה מהל׳ מ״ס הל׳ יא טוש״ע י״ד סי׳ רמב סעיף נב):
שנה ב מיי׳ פ״ו מהל׳ ת״ת הל״י טוש״ע י״ד סימן רמד סעיף יד:
שנו ג מיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ג:
שנו ד מיי׳ פ״ו מהל׳ ת״ת הלכה ה סמג עשין יג טוש״ע י״ד סי׳ רמד סעי׳ ג:
שנח ה מיי׳ שם הל׳ ב טוש״ע שם סעי׳ ד:
שנט ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:
שם ז מיי׳ שם הל׳ ג טוש״ע שם סעי׳ ו:
שסא ח מיי׳ שם הל׳ ט טוש״ע שם סעיף ה:
ט מיי׳ שם הל׳ ו טוש״ע שם:

תורה אור השלם

1. כי אם בתורת יְיָ חֶפְצוֹ ובתורתו יֶהְגֶּה יומם ולילה: תהלים א ב
2. וְקח חֲמָאָה וְחָלָב ובן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו: בראשית יח ח
3. שום תשים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוכל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא: דברים יז טו
4. מִפְּנֵי שִׂיבָה תָּקוּם והדרת פְּנֵי זָקֵן ויראת מֵאֱלֹהֶיךָ אני יְיָ:
ויקרא יט לב
5. ויאמר יְיָ אֶל משה אספה לי שבעים איש מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם ושטריו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד והתיצבו שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז
6. יְיָ קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז: משלי ח כב

תוס׳ ר״י הזקן

הלולא. תוספ׳. מדלי. מגביה להם הכוס שישתה. רבנן רבנן. כלומר אלו שעמדו מפני אנשים גדולים ואתם גדולים ולפיכך לא עמדתם הלא אף הם גדולים. אשמאי. בור. לא תשם (בראשית מז. יט) לא תבור. מזקני ישראל. וחכמים היו שהרי שרתה עליהם נבואה. שיש בה הידור. שניכר שלכבודו עשה והיינו כשהוא קיבב. בממון. ליתן לו משלו. יצעים. לשון עוצם עיניו מראות ברע וישעיה לג, טו). כמו סונר. ויראת מאלהיך. כלומר אע״פ שאתה עושה בדרך שלא יחשדוך בני אדם על זה שיחשבו שלא ראיתו ולא ידעתו יש לך ליראת מהשם שיודע לכבך. ישראל. שלא ילך תמיד לפניהם שיטרחו לעמוד. זקן ויראת. אף לזקן נאמר ויראת.

מסורת הש״ס

ט) פ״ז יט, כ) [כתי׳ ולזלו], ג) ס״ה נמי, ד) [כתי׳: כעי ליה למיעבד. וכי״ה ולפ״ה: כעי למיעבד ליה], ה) [כתי׳ וע״י: מצחה. וכן ל״ל. יעכ״ל]. ו) [ילקוט רמז רכט כפ׳ בשלח העתיק דרבנן. כתי׳ אימא, כרבי מדעמיה], ז) ס״ה ל״ג, ח) פנהדרין יט: מכות יז. סוטה מח:. ט) [פנהדרין כב:]. י) פ״ב פ׳ קדושין פרק ז הוספתא דמגילה פ״ג ב״ר נח:]. כ) [ב״מ נח:]. ל) [לקמן לג:]. מ) [כי׳ מוס׳ שקדמים כה: ד״ה נמצוא ומה שציינתי על לידון]. נ) [כתי׳ אבל״ע על שמעתא דנקט אמלא אשמעתין]. ס) [לקמן לג ע״ש].

כ ע״ש].

מוסף רש״י

אין תורה דיליה היא. נקראת על שמו של תורתו ובתורתו יהגה יומם ולילה: תהלים א ב שלכתיב ובתורתו דמשמע של כל אדם (ע״ז יט:). בי הילולא. תוספ׳ (ע״זוכין נד:). דלי ליה כבא. הגניב לה הכא להשקותן (ע״ז יט:). ברבי. גדול הדור היה ולכ״ע היכא דקרי ליה ברבי לשון חכמה ומהריפות הוא (ע״ל כא:). שום תשים עליך מלך. ישראל מחכרו שישימו עליהם שימות הרבה, שלשם שלכך אין כהודו מחול, שלפיכך ריבה הכתוב שימות הרבה (תהלים יז:). ה׳ קנני ראשית דרכו. מפני שכשעלה במחשבה לפניו להם לברוא את עולמו נתקיים הטעם נאמר! התורה (אבות פ״ו מ״א). דבר המסור ללב. של אדם, נאמר כו הוי יודע מן היודע מחשבות (ב״מ נח:). ויראת מאלהיך. יש לך ליתן מן היודע היודע מחשבתיך שלתה מנקם מתגולות להשטר ממלותו (לקמן לג:).

מוסף התוספות

א מלשון אשם. רמב״ן. ב. לענין מזוזה פתחי שמאי כלומר פתחים ריקים שאין שם משקוף. שם. ג בלא תורה. תוס׳ ר״י: אלא שההוא בעל מידות. מאירי: והיינו דמשמע אין זקן אלא חכם, ומשום הכי פליג איסי ואמר כל שיבה במשמע. רמב״ן. ד. מתוך פרש״י משמע דדריש ג״ש זקן מזקני וכן פירש בהדיא בשמעתין גבי אי ס״ד בדאמר ת״ק. תוס׳ הרא״ש. ה. דאשכחן זקן בלשון חכם. ריטב״א. ו. ד״ה אימר בן יהודה סבר דזקן היינו יניק וחכים. תוס׳ הרא״ש: דכיון דס״ל דשיבה משמע אפי׳ אשמאי א״כ זקן לאו פירושא דשיבה הוא אלא באפי נפשיה קאי וליניק וחכים אתי דאי זקן וחכים ל״ל משום חכמה

זקן אשמאי. פי׳ בקונטרס משמאי דעבא[א] ועם הארץ וקשה להיכי קאמר מיסי בן יהודה דשיבה משמע אפילו זקן משמאי והלא מצוה אפילו להקומו לנשותו ונוזלו לכך פר״ת משמאי לשון שוממין כמו פתמי שמאי ממנומות[ב] (דף נג.) כלומר בור ועם הארץ[ג] כלממרגמין והלמדנה לא תמצא ולא תרעה לא תבור **ואין** זקן **אלא** חכם **שנאמר אספה לי שבעים איש** כו'. ולאו גזירה שוה[ד] גמורה היא דאם כן ליבעו מומחין כי התם[ה] מצה לא הוי מצוה הכותב בעלמא דזקן משמאי לשון[ו]: **מאי שנא דפלגינהו ש״ט דהאי לאו האי.** וה״ק מפני שיבה מקום והדרת מקום והדרת פני זקן שקנה חכמה ש״מ מפי יניק וחכים ופירכא נקונעו[ז] מדקפיד קרא לחכמה ש״מ דזקן לאו משמאי מצה בעינן מכמה בהדיא ליכא למימר ר׳ יוסי נמי מזקן משמאי פליג וקאמר לצה בעינן חכמה דל״ב היינו מיסי בן יהודה ר״י ליכא למימר נמי דומיא דפליג ואמר זקן משמאי מהני ומיסי פליג עליה ואומר מפי[ח] קני לתרמאי דהא כל שיבה במשמע קאמר הא לא מצטרף בשום דוכתא דזקן עיבד כוכבים צריך לכבודו ועוד דלקמן (דף נב.) קאמר דרבי יומנן הוה קאי מקמי קני תרמאי ומלי טעמא נכמה דלפמקי עדו עלייהו ולא קאמר משום דמיסי[ט] ות״ת כיון דבהדי שיבה נמי נמי נכמה כדפירש בקונטרס לרבי יוסי הגלילי דמרבה מפי׳ יניק וחכים שיבה לכתב רחמנא גבי דמי גרע מם הוא זקן בהדי חכם וחכים דמי ויל״ל לא כתב רחמנא שיבה ס״ל דניבעי זקן וחכם ממש אבל יניק וחכים לא לסכי תמא שיבה לגלויי דלא בעינן זקן וחכים אלא מצה בעלמא לפיסי יניק וחכים ומיהו קשה לתם כן מאי קאמר מי ס״ד כדקאמר ת״ק לכתוב רחמנא מפני שיבה זקן תקום ולא לכתוב אלא מצה זקן להה נמי אמר זקן בלא שיבה זקן כמשמעו זקן ממש משמע אלא ודאי זקן יניק וחכים משמע ומדכתב קומה והדרת קומה משמע זקן ממש ולא יניק וחכים ונראה לר״י דודאי יניק וחכים צריך שיבה מופלג וכך מיקרי שיבה מופלג כמו יניק וחכים שהוא מופלג אבל תם היו שיש בהכמה היניק וזקן צריך שיעמוד היניק מפני הזקן דגבי יניק צריך שיהיה מופלג בהכמה וגבי זקן אינו צריך:

מן

הבא תורה דיליה היא הדר אמר רבא אין[ט] תורה דיליה היא דכתיב[י] ובתורתו יהגה יומם ולילה איני והא רבא משקי בי הלולא דבריה[כ] ודל ליה כסא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע וקמו מקמיה לרב מרי ולרב פנחס[ל] בריה דרב חסדא ולא קמו מקמיה איקפד ואמר הנו רבנן רבנן והנו רבנן לאו רבנן ותו רב פפא הוה משקי בי הלולא דאבא מר בריה ודלי ליה כסא לר' יצחק בריה דרב יהודה ולא קם מקמיה ואיקפד אפ״ה[א] הידור[ב] מיעבד ליה בעו אמר רב אשי אפילו למ״ד הרב שמחל על כבודו כבודו מחול נשיא שמחל על כבודו אין כבודו מחול מיתיבי מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית[ג] המשתה בנו של רבן גמליאל והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם נתן הכוס לר' אליעזר ולא נטלו נתנו לר' יהושע וקיבלו אמר לו רבי אליעזר מה זה יהושע אנו יושבין ורבן גמליאל[ד] (ברבי) עומד ומשקה עלינו אמר ליה מצינו גדול ממנו ששמש[ה] (אברהם גדול ממנו ושמש) אברהם גדול הדור היה וכתוב בו[ב] והוא עומד עליהם ושמא תאמרו כמלאכי השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערבים ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו לאחר שהם מניחים כבודו של רבי צדוק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות הקב״ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח ארמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו אלא אי איתמר הכי איתמר אמר[ו] רב אשי אפילו למ״ד[ז] נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול[ח] מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנאמר[ט] שום תשים עליך מלך[י] שתהא אימתו עליך: [כ]ת״ר מפני שיבה תקום יכול אפילו מפני זקן אשמאי ת״ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר[ל] אספה לי שבעים איש מזקני ישראל רבי יוסי הגלילי אומר[מ] אין זקן אלא מי שקנה חכמה שנאמר[נ] ה' קנני ראשית דרכו יכול יעמוד מפניו ממקום רחוק ת״ל תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור יכול יהדרנו בממון ת״ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כים אף הידור שאין בו חסרון כים יכול יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ ת״ל תקום והדרת[ס] לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור[ע] יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו ת״ל תקום ויראת[פ] דבר המסור ללב נאמר בו יראת מאלהיך[צ] רבי שמעון בן אלעזר אומר[ק] מנין לזקן שלא יטריח ת״ל זקן ויראת איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום[ר] אפילו כל שיבה במשמע רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא איכא ביניהו יניק וחכים ת״ק סבר יניק וחכים לא רבי יוסי הגלילי סבר[ש] אפילו יניק וחכים מ״ט דרבי יוסי הגלילי אמר לך אי ס״ד כדקאמר ת״ק א״כ נכתוב רחמנא מפני שיבה זקן תקום והדרת מ״ש רפלגינהו רחמנא למימר דהאי לאו האי והאי לאו האי ש״מ אפי' יניק וחכים ות״ק משום דבעי למיסמך זקן ויראת[ת] ותנא קמא מ״ט אי ס״ד כדקאמר רבי יוסי הגלילי א״כ נכתוב רחמנא מפני

תיפוק לי משום זקנה. ר״ן. ז. אלא מפני דרך ארץ היו תולקים להם כבוד ולא בא איסי לרבות אלא זקן אשמאי ולא סבר דאמאי. תוס׳ הרא״ש.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com